

סתוונית היורה לעומת סתוונית ירושלים

אבי שמידע, חוג כלנית, המחלקה לאבולוציה ואקולוגיה והמרכז לחקר הרציונליות,
האוניברסיטה העברית בירושלים - avi.shmida@gmail.com
יאיר וינר, חוג כלנית - yair.viner@gmail.com
תמונת השער: סתוונית ירושלים, צילם: י. וינר ©

התצפית: 5.11.2021

פרסום: 14.5.2021

פתיח: הסתיו של שנת תשפ"ב (2021) יבש במיוחד ועד כה (14.11.21) לא ירד גשם של ממש מעל 3 מ"מ ברוב רחבי ארצנו. מסיבה זו **סתוונית היורה** הרגילה לפרוח בחודשי אוקטובר נובמבר עדיין לא פרחה ברוב אזורי הארץ. כל מי שטייל בחבל הים-תיכוני של ארצנו חיפש אך לשווא פרחים של סתוונית היורה. מאידך סתוונית ירושלים פורחת במועדה. על ההבדל בין שני המינים בכתבה הבאה.

תיוג: סתוונית, גיאופיטים, מבשרי הגשם, צמחי ירושלים, היסטרנטים, גשמי הסתיו, היורה

=====

הסתיו של שנת תשפ"ב (2021) יבש במיוחד ועד כה 14.11.2021 לא ירד גשם של ממש מעל 5 מ"מ ברוב רחבי ארצנו. מסיבה זו **סתוונית היורה *Colchicum stevenii*** הרגילה לפרוח בחודשי אוקטובר נובמבר עדיין לא פרחה ברוב אזורי הארץ. כל מי שטייל בחבל הים-תיכוני של ארצנו חיפש אך לשווא פרחים של סתוונית היורה. רק לאחר מאמצים רבים אפשר היה למצוא בחודש אוקטובר האחרון ובתחילת חודש נובמבר פרחי סתוונית יורה בסדקי סלעים ואלה פרחו לרוב ללא עלים.

סתונית ירושלים (אש-קודש, צילם א.שמידע ©) לעומת סתונית היורה (חורבת עמודים, צילם מ.אהרוני ©). בעוד סתונית ירושלים פורחת תמיד ללא עלים הרי העלים בסת. היורה מופיעים לרוב בזמן הפריחה. רק באוכלוסיות הספר של סתונית היורה האוכלוסיות פורחות בסתיו ללא עלים (ובהתאם ללא תלות בגשמים).

בשנה רגילה, כאשר מתרחש פרק גשם משמעותי (כך נכנה אירוע גשם מעל 3 מ"מ, כאשר את "היורה" נגדיר כפרק גשם הראשון מעל 10 מ"מ) בחבל הים תיכוני צצים מיד לאחר יומיים שלושה פרחים ורודים של סתונית היורה. לרוב מלווים את הפרחים עלים סרגלניים בבסיס הצמח כאשר ככל שהפריחה מתאחרת נמצא את הפרחים מלווים עלים. למצב זה של הופעת עלים יחד עם הפרחים קוראים "פריחה סיננטית" לעומת המצב שבו בזמן הפריחה אין מופיעים עלים הקרוי "פריחה היסטורנטית". נמצאנו למדים כי הפנולוגיה של סתונית היורה תלויה מאוד בגשמים של העונה בו היא פורחת: אם הגשמים מקדימים הפריחה יוצאת ללא עלים והעלווה מצטרפת בהמשך הפריחה. בחגורת הספר בה גשמי היורה וגשם ממשי מאחר לרוב עד נובמבר או דצמבר, אוכלוסיות סתונית היורה פורחות תמיד ללא עלים ואלה מצטרפים רק בסוף עונת הפריחה אן וכאשר יורש גשם של ממש.

מין נוסף של סתונית הפורח בעונת הסתיו בחבל ההררי הים-תיכוני היא **סתונית ירושלים** *Colchicum hierosolymitanum*. נכון שמין זה מעדיף אדמת טרה-רוסה עמודה וגדל הרבה בעמקי ההרים, אך קיימים מקומות רבים שבהם ישנה חפיפה בין שני מיני הסתוניות, כמו למשל בעמק המצלבה בירושלים. במצב זה איך נבדיל בין שני מיני הסתונית? נכון כי בדרך כלל ס.היורה מופיעה עם עלים וס.ירושלים פורחת תמיד ללא עלים; נכון שפרח ס.ירושליים גדול הרבה יותר מפרח ס.היורה אך ישנו תחום גודל פרח אשר בו הם חופפים.

סתוונית ירושלים במרכז (אש-קודש, צילם א.שמידע) לעומת סתוונית היורה מימין ומשמאל (מימין מבוא חמה, צילם מ.אהרוני ©, משמאל קיבוץ יסעור צילם א.שפירא ©)

אז איך בכל זאת נבדיל בין שני המינים, בין סתוונית ירושלים לסתוונית היורה? ראשית בדקו את בסיס הפרחים; אם מצאתם עלים ירוקים מציצים מסביב לצינור הפרח, הרי זו בטוח סתוונית היורה. אם הצמחים הפורחים חסרי עלים בדקו מספר צמחים ומדדו את גודל עטיף הפרח; נדגיש כי איך כל הבדל בתכונות הפרח של שני המינים והם נבדלים רק בגודלם; בעוד גודל עטיף ס.היורה הוא 2.5-3.1 ס"מ הרי גודל פרח ס.ירושלים הוא בדרך כלל מעל 4 ס"מ. נדגיש כי לשני המינים יש מאבקים צהובים ועלי עטיף ורודים הומוגניים חסרי עורקים - זאת לעומת מיני הכרום.

סתוונית היורה כאשר עלים ירוקים מבצבצים בבסיס הפרחים (במרכז, קיבוץ יסעור, צילמה ח. להב ©).

דפני א שמידע א ואבישי מ 1975 הפריחה של מבשרי הגשם בצמחיית א"י. "טבע וארץ", י"ז: 6, 268-269.

סגלי ג ראובן נ ושמידע א 2017 משטחי פריחה של **סתונית היורה** Colchicum stevenii בקיבוץ יסעור - היפים בישראל!?! "חדשות בוטניות": כתב-עת כלנית, מספר 4. <http://www.kalanit.org.il/colchicum-news-11-1-2017>

שמידע א וכהן ע 1987 נסיכי החורף. "טבע וארץ", כ"ט: 3 עמ' 55-56.

שמידע א 2016 **סתונית קצרת-עלים** Colchicum szovitzii - מין אדום הפורח בגליל, בגולן ובחרמון. כתב-עת כלנית, מספר 3. <http://www.kalanit.org.il/colchicum-szovitzii>

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: שמידע א ווינר י 2021 סתונית היורה לעומת סתונית ירושלים - איך נבדיל בין שני מיני הסתוניות בסתיו היבש של 2021. כתב עת "כלנית" 8.

[סתונית היורה לעומת סתונית ירושלים](#)

=====

=====